

Herria eliteen aurka. Edo beharbada errealtate konplexuagoa, historiaren barrunbeetan sartzen zarenean. Horrela islatzen dute Éric Vuillarden liburuek. 2017an Frantziako letren saririk handiena, Goncourt saria jaso zuen *L'Ordre du jour* liburuarengatik.

ENRICH BONET / EL SALTO JEAN-LUC BERTINI

Elkarrizketa hau *El Salto* hedabideak argitaratu du eta Creative Commons lizentziari esker ekarri dugu.

Nekazariak, artisauak, merkatariak, prostitutak, monje errebeldeak... Éric Vuillarden (Lyon, 1968) kontakizunen orrialdeak betetzen ditu herri plural eta heterogeneoak. Baita nazismoa edo alemaniar printzeen hipokrisia katalpultatu zuten elite ekonomikoen tramek ere, negoziatu nahi zutela esaten XVI. mendeko nekazarien matxinadak zapuztu bitartean. Herria eliteen aurka. Errealitate konplexuagoa, beharbada, historiaren barrunbeetan sartzen zarenean. Horrela islatzen dute Vuillarden liburuek, 2017an Goncourt saria jaso zuenak, Frantziako letren saririk handiena, *L'Ordre du jour* (Actes Sud, 2017) lanarekin.

Nazismoaren gorakadari *-L'Ordre du jour-*, Frantziako Iraultzari *-14 juillet* (Actes Sud, 2016)- edo Lehen Mundu Gerrari *-La Bataille d'Occident* (Actes Sud, 2012)- buruzko kontakizun historiko labur eta zorrotz batzuen bidez, idazle frantziar honek iraganari buruzko begirada zorrotza eta geografia politikoa iradokitzailea garatu ditu. Bere kontakizun historikoez etengabe galdetzen diote irakurleari gaur egungo arazoez, hala nola eliteen arduragabekeria edo kategoria marxistekin bat ez datozen herri matxinadez.

Jaka Horien mugimendua sortu eta gutxira, 2019ko hasieran *La guerre des pauvres* (Pobreen gerra) argitaratu zuen, XVI. mendeko Alemaniako nekazarien matxinadei buruz. Parisko ekialdeko liburu-saltzaile baten pisuan *El Salto* hartu zuen ordubetez urtarril honetan. Elkarrizketa luze batean, bere lanari eta egungo borroka sozialei buruz hausnartu zuen.

Zure azken eleberriak *La guerre des pauvres* du izena eta Thomas Müntzerrek zuzendutako XVI. mendeko Alemaniako nekazarien eta

protestanteen matxinadak kontaktzen ditu. Zergatik interesatzen zaizu predikari iraultzaile hau?

Kasu horretan inspiratu nintzen duela urte batzuk, Frantzian lehen espetze pribatuak ireki zituztenean, jazotako gertaera batean. Poitierseko herri batean, herrialdearen erdialdean, lehen espetxeetako baten inaugurazioan, atxilotuen trukea behe-lainoaren pean gertatu zen eta, egun horretan, preso batzuen partetik istiluak izan ziren, Bouygues telekomunikazio-enpresaren beirateak hautsi baitzituzten [zentro pribatu horiek kudeatzeaz arduratzen zena], eta grafiti bat ere egin zuten latinez Poitierseko bataiategian. Bertan, "*Omnia sunt communia*" (dena da amankomuna) idatzia agertzen zen, Müntzerren esaldi enblematikoetako bat.

Zure liburuan, Alemaniako XVI. mendeko matxinada horiek "gizon arruntaren altxamendu" gisa deskribatzen dituzu.

Beti ikusten dut historia orainean oinarrituta, eta XVI. mendeko nekazarien matxinaden kasuan, deigarria egin zitzaidan nekazariak ez ezik artisauak ere matxinatu zirela, merkatari xumeak, herri askotarikoak baitzen. Nekazarien matxinada deitzen diegu, Friedrich Engelsek XIX. mendearen erdialdean garai hartako pentsamendu marxistaren arabera erabili zuen esamoldea delako. Baina, egia esan, matxinada protestante hauek hobekien izendatzen dituen terminoa "gizaki arruntaren altxamendua" da. Adierazpen horrek indar handia du orainaldian. Mugimendu oso heterogeneoak izan ziren,

eta gizarte-konfigurazioa izendatzea askoz ere zailagoa zen nekazariak edo proletarioak balira baino.

Askotariko herri bat, zure aurreko 14 juillet liburuko protagonista ere badena, Bastilla hartzeari buruz diharduena.

Bai, eta herri plural hauek oihartzun handia dute orainarekin. Frantzian ikusi dugu, Jaka Horien mugimenduaren gizarte-osaera heterogeneoarekin. Iraganean, langileak mobilizatzen zirenean, sindikatuak ordezkatzeko zituzten instantzien bidez antolatutako langile-klase gisa mobilizatzen ziren. Baina gaur egun, neurri handi batean, hori desegin egin da, eta horrek iradokitzailea egiten digu "gizaki arruntaren altxamendua" esapidea.

Zein dira gaur egungo herrien eta XVI. mendeko matxinaden protagonista izan zirenen arteko puntu komunak?

XVI. mendeko matxinadek gaur egungo kontestazio mugimenduekin partekatzen duten funtsezko elementu bat da boterearen ideologia erabiltzea matxinatzeko. Müntzerrek eta berarekin zeuden nekazariak eskura zituzten tresna ideologikoak erabili zituzten, hau da, kristautasuna. Bibliaren printzipioak erabili zituzten Elizak haietatik egiten zuen erabileraren eta noblei ematen zizkieten pribilegioen aurka egiteko. Aita

"Thomas Müntzerrek hasieran erreforma protestantearen postulatu ofizialak hartu zituen, baina bere pentsamendua aldatu egin zen auzo pobreenak bisitatu ondoren"

Santuari eta Alemaniako printzeei gogorarazi zieten kristautasun gisa aldarrikatzen zutena ez zettorrela bat ebanjelioek esaten zutenarekin. Gaur egun antzeko zerbait gertatzen da. Tradizio marxista ez dagoenez masen esku, hauek Frantziako Iraultzara eta gure gizartearen oinarritzko printzipio liberaletara jotzen dute. Adibidez, Jaka Horiek 1789ko Gizon eta Herritarren Eskubideen Adierazpena ekarri zuten gogora. Zehazki, 6. artikuluan ezartzen zuen herriak zuzenean partehartzen duela legeak egiten.

Zer adierazten du Frantziako Iraultzak Frantzian eta gaur egungo European?

Jaka Horiek Frantziako Iraultzaren iruditeria berreskuratu eta irudikatu zuten. Esloganetan eta jantzietan egon zen, adibidez, frigiari txanoetan. Gainera, 1789ko Iraultzaren legatuaren

“Beti hartu behar da serio bere ideiegatik hiltzen den norbait”

ÉRIC VUILLARD
IDAZLEA

indarretako bat da mundu mailako gertaera izan zela. Thomas Jefferson Parisen zegoen orduan, eta berehala konturatu zen Bastilla hartzearen garrantziaz. Orduan, hizkera politiko berri bat gauzatu zuen, askatasuna eta berdintasuna. Gaur egungo munduan irradiatzen duen egia. Hala ikusi genuen, adibidez, Arabiar Iraultzekin, zeinetan askatasun- eta berdintasun-balio horiek aldarrikatu ziren.

Historian zehar, Maximilien Robespierrek bezala berdintasun-irrika handiena izan zuten frantziar iraultzaile haiek deabrutzat hartu ziren etengabe. 1989an, 200. urteurrena ospatu zenean, Iraultzak bere ideologia eraldatzailea galdu eta neutralizatutako objektu politikoa zirudien. Harritu egin al zintuen Jaka Horiek nola berjabetu zuten ikusteak?

Ez, ez ninduen harritu. Beti pentsatu izan dut ideia jakin batzuk ezartzen direnean nekez desagerraraz daitezkeela. Jendeari askeak eta berdinak direla esan zaionean, agian liberalek gehitu ahal izango dute askeak eta berdinak direla eskubideetan, baina herria esaldiaren lehen zatia-ekin geratu da. Hau da, gizaki guztiak aske eta berdin jaiotzen dira. Formula hau oso berritzailea izan zen, eta nekez ahantz daiteke, bere orokortasuna gorabehera, edo, hobeto esanda, bere orokortasunari esker. Limurtzailea da, bai bere orokortasunagatik, bai bere izaera naifagatik; hau da, etorkizunarekiko duen baikortasunagatik. Oraindik ibilbide luzea duela uste dut.

14 juillet-en arrakasta duen iraultza kontatzen duzun bitartean, *La guerre des pauvres* liburuan nekazari matxinoak jabaldu egiten dituzte eta Müntzerri burua mozten diote. Zer interesatzen zaizu huts egindako matxinada horretatik?

Müntzerren porrotaren alderdi interesgarri bat da erakusten duela negoziazioaren historia izugarri bat. Arazo sozialak sortzen direnean, beti esaten da negoziatuz konpondu behar direla, lagunaren arteko liskarrekin egiten den bezala, horiek hitz eginez konpontzen saiatzen baikara. Baina bizitza pribatuaren eta gizartearen artean alde nabarmena dago: ez dituzte interes berak defendatzen. Klase sozialak existitzen dira. Müntzerren kasuan, ikusten dugu kondeak eta aristokratia

oso modu hipokritan aritu zirela negoziatzen, alde batetik hitz eginez eta bestetik nekazarien tropak sarraskituz. Iraganaren abantaila da gauzak argiagoak direla. 2015ean, Yanis Varoufakis Greziako Ekonomia ministroari ez zioten apunteak hartzen uzten Eurotaldeko negoziazio neketsuetan. Müntzerren historiak, berriz, negoziazioa borrokarako arma dela erakusten digu. Horrekin ez dut esan nahi negoziatu behar ez denik, baina jakin behar dugu, ekimena goikoek daramatenean, tranpa bat dela.

Müntzerren kasuan, idazle gisa bere garaiko pobrezia, sufrimendua eta haserre soziala deskribatzeko duen gaitasuna ere azpimarratzen duzu.

Müntzer XVI. mendeko predikari eta idazlea izan zen. Ez da ohikoa intelektual batek herriaren kausa babestea berak egin zuen bezain ziur eta horregatik heriotza bezalako prezio garestia ordaintzea. Beti hartu behar da serio bere ideientatik hiltzen den norbait. Gainera, meritu du behetako errealtateaz busti izana, Luterok egin ez bezala, zeinak bizimodu erosoagoa izan zuen eta erreforma protestantearen alde egin bazuen, izan zen berak sortutako teologia zelako. Müntzerrek hasieran erreforma protestantearen postulatu ofizialak hartu zituen, baina bere pentsamendua aldatu egin zen predikari ibiltari gisa aritu ondoren. Orduan auzo pobreenak bisitatu zituen eta artisauen, merkataritxikien edo nekazarien bizitzaz blaitu zen. Ez da oso ohikoa intelektual batek bere pentsamenduaren oinarri nagusia beste pertsona batzuegandik ateratzea, eta are gutxiago bera bezain irakurriak eta jakintsuak ez direnengandik.

***La guerre des pauvres* lanaren beste alderdi interesgarri bat da herria traizionatua sentitzen dela kleroaren eta aristokraziaren aldetik. Zein da XVI. mendeko matxinadetan eliteek traizionatu zituztela sentitzearen sentimenduak duen garrantzia?**

Traizio-sentimendu hori inprenta eta literatura modernoaren agerpenak bultzatu zuen. Inprentaren eta protestantisismoaren arteko elkarketak liburua asmatu zuen, objektu emantzipatzaile nagusia,

eta subjektu modernoaren azaleratzea erraztu zuen. Pandora kutxa ireki zuen. Orduetik aurrera, Müntzer eta bere artisau taldea, eta pertsona xumeak ere, irakurtzeko gai dira. Beren burua teologotzat hartzen dute, apaiztegiaren egondakoen maila berean.

Eliteek traizionatu dituztela sentitzea egungo kontestazio-mugimenduetan ere agertzen da.

Bai, gaur egun nolabaiteko adostasuna dago ondokoan: jende arruntak bakarrik errespetatu behar dituela gure gizartearen oinarriko printzipioak. Herritar gehienek lege eta printzipio konstituzionalak bete behar dituzte eta elite politiko eta ekonomikoek berriz, traizionatu egiten dituzte. Adibidez, Frantziar larraldi-egoera ezarri zen bitartean [2015 eta 2017 urteetan], eta horrek aukera ematen zuen pertsona bat etxean atxikitzeko erabaki administratibo baten bidez, epaile baten esku-hartzerik gabe.

Hori guztia zuzenbidearen eta gure demokraziaren oinarriko printzipioekin kontraesanean dago.

“Eskuin muturreko alderdi batzuk egotea ez da berritasuna, kezagarriagoa da gainerako buruzagiak segurtasunarekin obsesionatuta egotea eta askatasun publikoak alde batera uztea”

Ctxt webguneak 2018an egin zizun elkarrizketa batean esan zenuenez, “orain aberatsek ez dute herriaren beharrik”. Izan ere, Jaka Horien aldarrikapen nagusietako bat “existitzen gara” esatea izan zen. Badago tentsiorik klase herrikoien ikusezintasunaren eta aitortza-eskaeraren artean?

Lehen Mundu Gerrari buruzko *La Bataille d'Occident* nire liburua lotuta dago herriaren ikusgarritasunaren eta ikusezintasunaren arteko tentsio horrekin. XX. mendearan hasieran, jende xumeak erabat ikusezina izan behar zuen, lau urtez lubakietara bota ahal izateko. Kontakizun horretan, 24.000 pertsona baino gehiago hil ziren egun bakarreko bataila bati buruz ari naiz. Historiako borroka militar garrantzitsuenekin parekatu daiteke kopuru hori, baina bataila horrek ez zuen izenik ere jaso. Beste edozein egun bezalako izan zen. Herriaren ikusezintasun horrek aldaketa kopernikarra jasango du Lehen Mundu Gerratik aurrera. *La Bataille d'Occident* idazteko ideia Gerra Handiko hilerri bat bisitatu ondoren etorri

zitzaidan. Nire emaztearekin leku horretan paseatuz asko hunkitu ginen. Orduan, hausnartu nuen zergatik hunkitu nintzen hainbeste bisita horretan, eta idazten ari nintzela konturatu nintzen gizarte-desberdintasunekin lotuta zegoela. Lehen Mundu Gerrako hilerrri bat bisitatzeko esperientzia bakarra da, hilobi guztiak berdinak baitira. Baita hildakoen izenak idazteko erabili zuten kaligrafia ere. Giza berdintasuna materian txertatuta dago. Aberatsak edo pobreak izan, graduazio militarrekin edo gabe, soldadu guztiak baldintza berdinetan lurperatu zituzten. Baina zein izan zen berdintasun horren prezioa? 10 milioi hildako.

Lehen Mundu Gerrak eragin handia izan zuen literaturaren historian ere.

Gatazka horrek intelektualek masekin zuten harremana aldatu zuen. 1917ko Errusiako Gerra Handiaren eta Iraultzaren ondoren, jada ezin zen modu berean idazten jarraitu. Idazleen jatorri diren klase sozialak aldatu egiten dira. Marcel Proust, errentetatik bizi zen burgesa, mundu zaharreko azken ordezkaria izango litzateke. Lehen Mundu Gerraren eta heriotza masiboaren esperientziaren ondoren, frontean borrokatu zuten nekazari eta langile berberak izango dira gerrari buruz idazten jardungo dutenak. Louis-Ferdinand Céline, Jean Giono edo Erich Maria Remarqueren literatura zuzenean lubakietatik sortzen da. Guztiak ez dituzte jeneralen bizitzak azalduko, lubakien izua eta masen sufrimendua bai. Hori literaturan ez ezik, gizarte zientzietan ere islatzen da, adibidez, Annalen Eskolaren sorrerarekin.

La Bataille d'Occident eta *L'Ordre du jour* liburuetan garatzen duzun gai nagusietako bat eliteen arduragabekeria eta ustelkeria da. Baina oraindik ere desberdintasunak areagotu besterik ez dira egiten, eta ustelkeria herrialde askotan arazoa da. Ez al dugu ezer ikasi iraganaz?

Ikasgai batzuk atera ditugu, baina aplikatzea da zailena. *La Bataille d'Occident*-en amaieran, Lehen Mundu Gerran gertatu ziren atentatu batzuk kontatzen ditut, eta horietako baten helburua John Pierpont Morgan bankari estatubatuarra zen [JP Morgan erakundearen fundatzailea]. Gerran handiki honek dirua utzi zien frantziarrei eta britainiarrei, baina baita bere aurkari alemaniarrei ere, gerra galdu ondoren hartutako zorra itzul zezaten. Gainera, armak saldu zituen gatazka iraun

THOMAS MÜNTZER predikari iraultzailea laborariei hitz egiten irudikatu zuen Wilhelm Otto Pitthan margolariak. Éric Vuillardek idatzitako azken liburuan, ordea, XVI. mendeko iraultzetan parte hartu zutenak jatorri askotakoak zirela aditzera ematen da.

zuen bitartean. Hau da, lortu zuen dirua mugitzea beti bere eskuetan amaitzeko moduan. Garrantzitsua da horrelako finantzaketa-tramak ezagutzea. Batez ere Gerra Handiari buruzko ikuspegi lirikoak alde batera utzi behar dira.

Zure lanaren alderdi bereizgarrietako bat da kritikoa zarelako gertakari historiko asko kontatzeko erabiltzen den tonu teatral eta lirikoarekin. Zergatik?

Hain zuzen ere, hori Lehen Mundu Gerratik ikasi genuen. Célinereren *Gauaren muturrerainoko bidaia*-n ikusten dugu nola amaitzen den gerraren eta hura zuzentzen duten eliteen edozein ikuspegi teatral. Eleberrri hau hasten da frontean bombardaketa bat gertatzen den eszena batekin, eta buruzagi militar batek burua moztuta amaitzen du. XIX. mendearen hasierarekin, Stendhalen literatura errealistarekin, gerra jada ez zen deskribatzen kronika heroikoen errejistiroarekin, noble eta erregeen loria goraiatzeko. Baina Gerra Handiarekin eta lubakien esperientziarekin antzerki hau erabat desagertu zen.

Teatral samarra da, halaber, politikari askok nola ohartarazten duten orain ultraeskuinaren hazkundeaz, baina, aldi berean, ez duten gauza handirik egiten hazkunde hori errazten duten

kausak zuzentzeko. Zer deritzozu ultraeskuinaren gorakadari?

Kezkatzen nau ideia errepresiboak ez ditzutela soilik eskuin muturreko alderdiek defendatzen, klase politikoaren gainerakoak ere hala egiten baitu. 2015eko azaroan Frantzia larraldi egoera ezartzeko erabakia, oinarrizko eskubideak traizionatu zituena, gobernu sozialista batek hartu zuen. Eskuin muturreko alderdi batzuk egotea ez da berritasuna, baina kezkarriagoa iruditzen zait gainerako buruzagiak segurtasunarekin obsesionatuta egotea eta askatasun publikoak alde batera uztea. Hau gertatzen da kanpoko oposiziorik ere ez dagoelako. Herrialde guztiak eredu beraren pean bizi dira.

Gainera, oraingo egoeraren eta 1920 eta 1930eko hamarkaden artean alde nabarmena dago, sentimendu dramatikorik ez dagoelako. Kalean bota-hotsa entzuten ez dugunez, eta akelarre faxistarik ez dagoenez, ultraeskuindarren gorakada *light* samarra iruditzen zaigu. Egunero Municheko Konferentzia bat gertatuko balitz bezala da [1938ko goi-bilerari erreferentzia eginez, non frantziar eta britainiar gobernuak onartu zuten Alemania naziak txekiar Sudeteak anexionatzea]. Hala ere, gehien kezkatzen nauen alderdia aberastasunaren neurrigabeko kontzentrazioa da. Finantza-botereak eta alderdi ultraeskuindarrak guztiz bateragarriak dira. ●